С Т А Н О В И Щ Е

от доц. д-р Екатерина Салкова,
определена със Заповед № РД-09-01/02.01.2018 г. на заместник-директора на Института за държавата и правото при Българската академия на науките за член на научното жури за провеждане на конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ по Наказателен процес в научна област ш. 3 „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление ш. 3.6. „Право“, обявен от Института за държавата и правото при БАН, обявен в Държавен вестник, брой 87 от 31 октомври 2017 г.,
с единствен кандидат Гергана Маринова Маринова, доцент, доктор по право

Относно: оценка за изпълнението на условията по чл. 29, във връзка с чл. 29б от Закона за развитието на академичния състав в Република България

1. Биографични данни за кандидата

Единствен кандидат в процедурата за заемане на академичната длъжност „професор“ по научната специалност Наказателен процес в Секция „Наказателноправни науки“ в Института за държавата и правото при Българската академия на науките е доц. д-р Гергана Маринова Маринова.

Гергана Маринова е завършила специалност „Право“ в Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ през 1999 г. През 2005 г., след успешна защита на докторска дисертация на тема „Мярката за неотклонение задържане под стража“ й е присъдена образователна и научна степен „доктор“ (научна специалност – Наказателен процес). През 2000 г. заема длъжността „научен сътрудник III степен“ в Института за правни науки при БАН, впоследствие – длъжностите „научен сътрудник II степен“, „научен сътрудник I степен“, а от 2010 г. е „старши научен сътрудник II степен“, съответно „доцент“. В периода 2008 – 2011 г. е научен секретар на института, а от 2011 до 2017 г. – заместник-директор на ИДП.

Наред с научната дейност в ИДП, доц. Маринова осъществява и преподавателска дейност – от 2001 г. заема последователно длъжностите „асистент“, „старши асистент“, „главен асистент“, а от 2010 г. – „доцент“ по учебната дисциплина „Наказателно-процесуално право“ в Академията на Министерството на вътрешните работи.

Показателна за активното участие на доц. Маринова в експертната и управленската дейност е работата й като главен експертен сътрудник в Комисията по правни въпроси при 41-то Народно събрание (в периода 2010 – 2013 г.), като член на Централната избирателна комисия (в периода 2011 –

2014 г.) и като главен експертен сътрудник в Дирекция „Координация, взаимодействие, анализ и информация“ при 43-то Народно събрание.

Доц. Маринова има специализации в Университета на Флоренция, в Макс Планк Институт за чуждестранно и международно наказателно право във Фрайбург, в Северозападния университет в Чикаго и в Института за авангардни правни изследвания в Лондонския университет.

Доц. Маринова е научен ръководител на трима докторанти в ИДП, един от които е защитил успешно дисертацията си, а другите двама към момента са докторанти в рамките на срока на докторантурата.

2. Научни трудове, с които кандидатът участва в конкурса

В обявения конкурс кандидатът участва с ***една монография и пет статии***.

Монографичният труд на тема ***„Споразумението в българския наказателен процес“*** (ISBN 978-619-226-039-2, София, Сиби, 2017) е в обем 200 страници и включва увод, четири глави и заключение. Съдържа 194 бележки под линия. Библиографската справка включва 67 източника, от които 31 на кирилица и 36 на латиница. Изследването е посветено на един от най-актуалните през последните години институт на наказателнопроцесуалното право, предизвикал множество дискусии още към момента на приемането му със Закона за изменение и допълнение на Наказателно-процесуалния кодекс през 1999 г. (ДВ, бр. 70 от 1999 г.). През периода на действие на правната уредба на споразумението нейното практическо прилагане мотивира внасянето на редица изменения в закона, което предопределя **актуалността** на монографичен труд, посветен на цялостното научно изследване на този институт.

В **увода** авторът мотивира своя избор на темата на научното изследване, както и възприетата структура. В **Глава първа** на монографичния труд са изяснени общите въпроси относно диференциацията на наказателната процедура. Авторът обосновава тезата си за необходимостта от разграничаване на понятията „особени правила“ и „диференцирани процедури/производства“ и на базата на критериите, които предлага, определя кои са диференцираните процедури, подложени по-нататък в изследването на критичен анализ. В резултат на анализа на бързото производство авторът поставя под съмнение необходимостта от различие в уредбата на привличането на обвиняем по тази процедура и по общите правила. Правилно според мен е подложена на критика забраната по чл. 359, ал. 3 и 4 НПК за участие в бързото производство на частен обвинител и граждански ищец. След анализ на статистическите данни за прилагането на бързото и незабавното производство, са изведени възможните причини за сравнително рядкото прилагане на двете процедури. Обоснована е принципната разлика между двете хипотези на предварително изслушване при провеждане на съкратено съдебно следствие и необходимостта от тяхното разграничаване, като се аргументира включването в диференцираните процедури само на хипотезата на чл. 371, т. 2 НПК. Особените правила, които се определят от автора като диференцирани процедури (бързо производство; съкратено съдебно следствие в първа

инстанция; освобождаване от наказателна отговорност с налагане на административно наказание и решаване на делото със споразумение) са съпоставени с останалите особени правила в Част пета от НПК (ускоряване на наказателното производство; особени правила за разглеждане на дела за престъпления, извършени от непълнолетни; особени правила за разглеждане на дела за престъпления, извършени от лица, които не владеят български език; особени правила за разглеждане на дела, подсъдни на военните съдилища и особени правила за разглеждане на дела, подсъдни на специализираните наказателни съдилища). Аргументиран е извод за неефективност на въведената през 2017 г. уредба на процедурата за ускоряване на наказателното производство. Изведена е класификация на диференцираните процедури според два критерия: (1) дали отклонението от общите правила се проявява предимно в досъдебната или в съдебната фаза на процеса и (2) дали прилагането им зависи единствено от обективни предпоставки, предвидени в закона, или и от волята (съгласието) на обвиняемия. След разглеждането на въпросите, свързани с причините за въвеждането на диференцираните процедури, както и за аргументите, които подкрепят или опровергават необходимостта от регламентирането на такива, авторът обосновава извода си, че освен практически необходима, диференциацията в наказателния процес при определени условия може да бъде и теоретично обоснована. **Глава втора** на монографичния труд съдържа сравнителноправен анализ на споразумението, след разглеждането и съпоставянето на чиято уредба в Германия, Италия и САЩ са обосновани съответните изводи. Аргументиран е подборът на държавите, уредбата в които е анализирана. Разгледани са решенията на Конституционния съд и на Федералния върховен съд на Германия по повод съществуващата практика за прилагане на споразумения, както и законодателната промяна, последвала като резултат от тях и изводите на Конституционния съд във връзка с нея. Проследено е въвеждането на споразумението в Италия, последователните изменения в правната му уредба и аргументите за (не)съответствие с Конституцията, изтъквани при оспорванията на уредбата в съответния период пред Конституционния съд. Разгледано е възникването и развитието на споразумението в САЩ и са анализирани двете му проявни форми – споразумение по обвиненията и споразумение за наказанието. В детайли е изяснена процедурата за сключване на споразумение, като е акцентирано върху ролята на участниците в нея (прокурора, защитника и съда). Разгледани са особености във връзка с начина на пледиране и произнасянето на съда в зависимост от него. Освен съдебната практика, са анализирани и изразените в теорията становища относно разглеждания институт. На базата на направения анализ са обобщени концептуалните проблеми, които концентрират вниманието на учените, изследващи споразумението: гарантирането на разкриването на обективната истина; игнорирането на практическата възможност споразумението да се основава на някакъв вид принуда, съответно отстраняване на съмненията относно неговото доброволно сключване; решаването на въпроса за съответствието на наказанието с извършеното престъпление. **Глава трета** от монографичния труд е посветена на историческото развитие на споразумението в българския наказателен процес, приложното му поле и участниците в него. В резултат на

анализа на причините, наложили допускането, съответно недопускането на споразумение при определени престъпления, на изискването за възстановяването на имуществените вреди, причинени с извършването на престъплението, както и на въвеждането или изключването на участието на пострадалия е обоснован изводът, че ограничаването на приложното поле на споразумението влияе върху възможността за постигане на целите, с оглед на които е въведено. Задълбочено е анализирана възможността за сключване на споразумение в по-ранен момент от процесуалното развитие, преди стадия „Действия на прокурора след приключване на разследването“, в резултат на което е подкрепена действащата законова уредба. В пълнота са изяснени аргументите „за“ и „против“ предоставянето на дискреция на прокурора при решаването на въпроса дали да внесе делото в съда със споразумение. Напълно споделям извода на автора, направен в резултат на анализа на участието на защитника, че следва да му бъде осигурен достъп до материалите по делото, когато е встъпил в процеса след предявяване на разследването, въпреки липсата на изрична разпоредба на НПК в тази насока. На детайлен анализ са подложени възможните варианти за процесуално поведение на защитника, с оглед най-добрата защита на обвиняемия. Подробно е аргументирано становището на автора, че в процедурата по сключване на споразумение обвиняемият има белези от една страна на субект, от друга страна на обект, защото той подписва споразумението, но не участва в обсъждането му и не може да инициира прилагането му, което положение основателно е подложено на критика. С оглед на това, споделям предложението за допълване на чл. 381, ал. 1 НПК (с. 117). Подробно са анализирани дискусионните въпроси, свързани със съдържанието на споразумението и с участието на пострадалия в процедурата. Предмет на анализ в **Глава четвърта** е съдебното производство за одобряване на споразумението. Обоснован е изводът, че по делата, внесени с предложение за споразумение, не се провежда разпоредително заседание. Изведени и подробно анализирани са непосредствените задачи на съдебното производство за одобряване на споразумението: да се установи, че самопризнанието на обвиняемия е направено съзнателно и доброволно, както съгласието му със споразумението и да се установи, че споразумението не противоречи на закона и морала. Правилата за провеждане на съдебното заседание в отделните му етапи в диференцираната процедура са съпоставени с общите правила на първоинстанционното съдебно заседание. Споделям като добре аргументирани изводите на автора относно възможността за представяне на доказателства (с. 153 – 155). Същото се отнася и за изхода, който се предлага при ситуацията, когато има внесен обвинителен акт, след което се представя и споразумение (с. 156) – становището, че производството следва да продължи по реда на Глава 29 от НПК е добре обосновано и следва да бъде подкрепено, а предвид анализираната противоречива съдебна практика по този въпрос, анализът има не само теоретично, но и практическо значение. Изводите на автора относно правомощието на съда да предлага промени в споразумението и обема, в който може да се реализира, са аргументирани след цялостен анализ, който включва както задълбочено изследване на българската правна уредба, така и съпоставянето и с изводите от

сравнителноправното изследване. Такъв анализ следва и относно същността на съдебния акт, с който се произнася съда по споразумението и относно неговите правни последици – правилно авторът обосновава необходимостта съдът да се произнася с присъда, а не с определение, след изясняване на различието между съдебната спогодба в гражданския процес и споразумението в наказателния, предвид характера на материалните правоотношения, спорът по които подлежи на решаване със съответния акт, който от своя страна е определящ за компетентността на съда. Аналитично са разгледани нарушенията на материалния закон във връзка с наказанието и явната несправедливост на наложеното наказание като основание за възобновяване на дела, приключили със споразумение. В **заключението** са обобщени основните изводи на автора, които са извлечени като резултат от извършеното цялостно изследване.

В заключение, представеният монографичен труд представлява цялостно систематично изследване на споразумението като институт на наказателнопроцесуалното право. Отделните въпроси са разгледани аналитично, като направените сравнителнаправни изследвания и критичен преглед на съдебната практика и на изразените теоретични становища значително допринасят за степента на обоснованост на авторовите тези. Доброто познаване на теорията и съдебната практика, вкл. в други държави, е позволило на автора, освен посочените по-горе конкретни изводи, да направи и редица аргументирани предложения de lege ferenda, които заслужават вниманието на законодателя. Освен тях, важно практическо значение имат и становищата, обосновани от автора след преглед на противоречивата съдебна практика по определени въпроси, които са в състояние да допринесат за отстраняване на възникналите противоречия при тълкуването в практиката.

За участие в конкурса, освен монографичен труд, са представени и пет публикации в специализираната правна периодика. В статията **„Бързината на наказателния процес“** (Общество и право, 2016, № 8, с. 3 – 16), след анализ на статистическите данни е опровергано широко лансираното твърдение, че българското наказателно правораздаване е бавно и е подложен на критичен анализ публикувания от Министерството на правосъдието законопроект за изменение и допълнение на НПК, поради невъзможността чрез така предложената уредба да се постигне ускоряване на производството. В статията **„Правна уредба на правомощията на касационната инстанция по наказателни дела“** (Общество и право, 2014, № 5, с. 48 – 57), въз основа на нормативен анализ, включващ и съпоставка с правомощията на въззивната инстанция, са обосновани предложения за усъвършенстване на законодателството, насочени към отстраняване на констатираните пропуски. Предмет на анализ в статията **„Специалните разузнавателни средства и правото на зачитане на личния и семейния живот според чл. 8 от Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи“** е практиката на Европейския съд по правата на човека, като след детайлен анализ на решението по делото „Екимджиев срещу България“ е обоснован изводът, че българската уредба не съответства в пълна степен на стандартите на ЕКПЧ. Статията **„Директива 2010/64/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 20 октомври 2010 година относно правото на**

устен и писмен превод в наказателното производство и транспонирането й в българското законодателство“ (Норма, 2014, № 2, с. 69 – 82), е посветена на транспонирането на директивата в българския наказателен процес. В статията **„Уредба на мерките за неотклонение в НПК“** (Общество и право, 2012, № 4, с. 49 – 58), въз основа на комплексен анализ са аргументирани предложения за усъвършенстване на правната уредба на мерките за неотклонение.

В обобщение, публикациите на доц. д-р Гергана Маринова се отличават с прецизност при ползването на правната терминология, акцентиране върху важни за обществото правни проблеми, аналитичното им разглеждане и демонстрират задълбочено познаване на материята, на която са посветени. Значимостта им за развитието на правната теория и тяхното практическо значение се установяват и от внушителния брой цитирания, коректно описани в приложения списък.

3. Заключение

В заключение, кандидатът за заемане на академичната длъжност „професор“ по Наказателен процес Гергана Маринова Маринова отговаря на изискванията на чл. 29 от Закона за развитието на академичния състав в Република България – придобила е образователната и научна степен „доктор“, повече от две академични години е заемала академичната длъжност „доцент“ в Института за държавата и правото при Българската академия на науките и в Академията на Министерството на вътрешните работи, представила е публикуван монографичен труд и други оригинални научноизследователски публикации, и предвид съответствието със законовите изисквания, препоръчвам на научното жури да предложи на Научния съвет на ИДП – БАН да избере за професор по Наказателен процес единствения кандидат в процедурата Гергана Маринова Маринова.

Член на научното жури:

Доц. д-р Екатерина Салкова